

Paard & Welzijn

SPECIALE UITGAVE JULI 2011

Nieuwsgierig

De foto van Kiko die nieuwsgierig zijn nek uitsteekt naar een kleurrijke kubus haalde alle kranten. Studenten van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht testten hoe het paard reageert op een onbekend voorwerp. Is het afwachtend? Bang misschien? Of juist heel vrijmoedig?

De test was een klein onderdeelje van een uitgebreid scala aan metingen die uiteindelijk gaan leiden tot een praktisch toepasbare welzijnsmonitor voor paarden. Liefst 150 bedrijven en zo'n 3.000 paarden in heel Nederland deden vorig jaar aan het onderzoek mee.

Sinds die tijd is achter de schermen hard gewerkt. Hoe staat het nu met de Welzijnsmonitor Paard? In deze special Paard en Welzijn kunt u er alles over lezen. >

"In het onderzoek is al veel aan bewustwording gedaan"

De uitvoering van het onderzoek is grondig ter hand genomen. "We hebben om te beginnen alle parameters die van invloed zijn op het welzijn in kaart gebracht. Voor het eerst is daarbij niet alleen naar de accommodatie gekeken, maar vooral ook naar het paard zelf in de vorm van gedragingen en uiterlijke gezondheidskenmerken.

Om deze kenmerken te meten hebben we protocollen ontwikkeld voor gezondheid, gedrag en huisvesting. Die zijn vervolgens op 150 bedrijven uitgevoerd. Vijfdejaars studenten diergeneeskunde die, samen met 7 andere studenten van hogescholen en Wageningen UR de metingen hebben uitgevoerd, zijn daarvoor door ons getraind", vertelt projectleider dr. Kathalijne Visser van Wageningen UR Livestock Research.

Terugkijkend op de metingen concludeert ze, dat flinke vooruitgang is geboekt in het maken van een standaard die op een betrouwbare en wetenschappelijk onderbouwde wijze gebruikt kan worden bij het meten van het welbevinden van paarden. "We hebben er een goed inzicht en ook een goed gevoel bij gekregen. Het geeft ons ook al een beetje een richting over hoe het ervoor staat in de Nederlandse paardenhouderij."

> Projectleider dr. Kathalijne Visser van Wageningen UR Livestock Research.

Visser benadrukt, dat paardenhouders het doorgaans goed met hun dieren voorhebben. "Ze gaan met de beste bedoelingen te werk, maar het ontbreekt soms aan kennis en mogelijkheden. En dat kan in sommige gevallen toch tot een aantasting van het welzijn leiden. Een, overigens kleine, minderheid van de dieren bleek met een matige tot ernstige gevoeligheid van de rugspieren te kampen, daar zou zeker wel

verbetering mogelijk moeten zijn. Ook kwamen we bij een deel van de paarden kreupelheid tegen of een afwijkende slijtage van tanden als gevolg van kribbebijten."

Maar het beeld is toch overwegend positief. "In de uitvoering van ons onderzoek is veel aan bewustwording gedaan. Ondernemers zijn bewust gaan nadenken. Dat zie ik nu al als een winstpunt." ●

Welzijnsmonitor Paard:

Samen in het zadel

De paardensector kreeg van de voormalige minister van LNV, Gerda Verburg, de opdracht om zelf aan de slag te gaan met dierenwelzijn. En in het kader daarvan ook een welzijnsmonitor te ontwikkelen.

Onder voorzitterschap van LLTB-adviseur ing. Ruud Pruijsten werd een stuurgroep gevormd met een brede samenstelling. De opdracht was om een welzijns-monitor te ontwikkelen, waarmee het welzijnsniveau op een uniforme en objectieve manier kan worden gemeten aan de dieren zelf. De monitor zou op bedrijfsniveau

toegepast moeten kunnen worden en moeten aangeven op welke punten verbeteringen mogelijk zijn.

Het project is een initiatief van FNRS, LTO en KNHS en werd al snel omarmd door de overheid (ministerie van EL&I) en de Dierenbescherming. Voor de uitvoering kwamen Wageningen

UR Livestock Research, de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht en de Gezondheidsdienst voor Dieren in beeld. De projectleiding kwam in handen van dr. Kathalijne Visser, onderzoeker aan de Wageningen UR Livestock Research. ●

Pensionstalhouder Arnoud van Daatselaar:

“We willen voorop lopen in diervriendelijkheid”

Paardenhouders die voor een dubbeltje op de eerste rij willen zitten, zijn over tien jaar uitgerangeerd. Dat is de stellige mening van Arnoud van Daatselaar, eigenaar van Pensionstal 'De Heidehoek' in Eemnes.

Vaart

Als ik na een paar dagen 'Den Haag' weer thuiskom in Vlagtwedde, ga ik altijd eerst even bij mijn pony's kijken. Het is dan prachtig om te zien dat het nog steeds goed gaat met je dieren.

Ik fok zelf Welsh pony's, en ik vind het belangrijk dat mijn dieren zoveel mogelijk buiten staan. Zo hebben ze alle ruimte om te bewegen. Natuurlijk hebben mijn dieren ook een droge plek om te schuilen, maar de stallen zijn er eigenlijk alleen voor de jonge dieren en voor 'noodgevallen'.

Het welzijn van paarden is dus een onderwerp wat mij erg aanspreekt. Dat de paardensector zich sterk maakt voor de verbetering van het paardenwelzijn vind ik een goede zaak. De Sectorraad Paarden heeft twaalf richtlijnen voor paardenwelzijn opgesteld, en partijen uit de paardensector zetten zich samen met onderzoekers, de Dierenbescherming en mijn ministerie in voor de ontwikkeling van een welzijnsmonitor voor paarden. In Europees verband (Welfare Quality) zijn zulke welzijnsmonitors ook al voor andere dieren gemaakt, bijvoorbeeld voor varkens en kippen.

Nu de basis voor de welzijnsmonitor er ligt moet hij nog wel geschikt gemaakt worden voor de praktijk. Dan kunnen paardenhouders op hun eigen bedrijf laten bepalen hoe het met het welzijn gesteld is. En nog belangrijker: dan kunnen ze zien wat ze nog moeten doen om het welzijn van hun dieren te verbeteren.

Verder kan de welzijnsmonitor in de toekomst misschien ook gebruikt worden om welzijnsvriendelijke maneges of fokkers te certificeren. Dat is goed voor de transparantie in de paardensector.

Ik roep de paardensector en onderzoekers daarom op om samen met mijn ministerie de schouders eronder te zetten en deze welzijnsmonitor tot een succes te maken. Dan wordt het voor ons als paardenhouders nog makkelijker het welzijn van onze dieren te verbeteren.

dr. Henk Bleker
staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

➤ Buiten- en binnenmanege van pensionstal 'De Heidehoek' in Eemnes.

“De aandacht voor dierenwelzijn zoals het nu op beleidsniveau wordt uitgezet is een voorbode van hoe de klant er straks over denkt. Je kunt dan niet maar met goeie bedoelingen wat blijven aanmodderen. Diervriendelijkheid moet een systematisch onderdeel van de bedrijfsvoering zijn.”

Van Daatselaar is een van de 150 deelnemers aan de welzijnsmeting. “We willen als bedrijf op alle fronten voorop lopen. We hebben innovatie hoog in het vaandel staan, of het nu om duurzaamheid of dierenwelzijn gaat. Het maakt bij wijze van spreken niet uit wat het kost, voor ons telt alleen de top. Dat is uiteindelijk ook de beste reclame.”

En natuurlijk was hij ook benieuwd naar de welzijnsmeting op zijn stal. “Dat was ook een reden waarom we ons hebben aangemeld. Je krijgt een grondige scan van het bedrijf en natuurlijk wilden we graag weten hoe we daarin scoren. Ik ben erg benieuwd naar de uitslag.” ●

Directeur Frank Dales:

“Dierenbescherming heeft vanaf begin meegepraat”

De Dierenbescherming is steeds betrokken geweest bij dit project. Directeur Frank Dales: “Het is echt nodig dat er zo objectief mogelijk wordt gemeten wat de welzijnstoestand is van paarden. Daarom hebben wij ook een passende financiële bijdrage aan dit onderzoeksproject gedaan.”

Voor de Dierenbescherming is het verbeteren van het paardenwelzijn al jaren een belangrijk item. “Wij hebben in 2009 een mediacampagne gevoerd waarin we aandacht vroegen voor het feit dat paarden veel beweging nodig hebben en dieren zijn die in groepen gehouden moeten worden. Ook hebben we onlangs nog een Paardenbesluit gepubliceerd. In dat besluit hebben we aangegeven aan welke normen het houden van paarden moet voldoen om een minimumniveau

van welzijn te waarborgen.” Dales noemt de Welzijnsmonitor ook van groot belang omdat straks op wetenschappelijke basis een oordeel geveld kan worden over de welzijnsituatie van het paard of de pony. “Daar kan dan geen discussie meer over zijn. Vervolgens is het aan degene die de paarden houdt om die situatie waar nodig te verbeteren. Op die manier kan het paardenwelzijn in Nederland een positieve impuls krijgen”, meent Dales. ●

➤ Frank Dales.

Wat meet de Welzijnsmonitor zoal?

De Welzijnsmonitor Paard kijkt allereerst naar de gezondheid en het gedrag van het paard en neemt daarin allerlei omgevingsfactoren mee zoals huisvesting, stalklimaat, voeding, hygiëne en andere aspecten in de bedrijfsvoering.

➤ Aan het onderzoek deden paardenhouders uit heel Nederland mee. (rood zijn manegebedrijven, blauw overwegend pensionstal en groen overige soorten paardenbedrijven)

Belangrijke gezondheidskenmerken vormen behalve een algemene indruk, het luchtwegensysteem (ademhaling, neusvocht, hoesten) de huid en beharing, de hoefconditie en wijze van bewegen, de rug en de ogen. Ook gedragkenmerken spelen een rol in de meting. Te denken valt daarbij aan de interactie met mensen en de manier waarop paarden omgaan met nieuwe ervaringen. Zoals de kleurrijke kubus die Kiko krijgt aangereikt.

De belangrijkste meetgegevens onder de noemer huisvesting zijn

de mogelijkheden van onderling sociaal contact tussen de dieren, de afmetingen van de box, de bodembedekking en risico's op verwonding.

De opzet van de Welzijnsmonitor Paard past in de systematiek van het Europese Welfare Quality® project. Daarin is al voor veel diersoorten een monitor ontwikkeld, maar nog niet voor het paard. In dat opzicht verricht de Nederlandse paardensector dus pionierswerk. ●

Hoe verder?

De gegevens van de 150 bedrijven zijn door het team van Kathalijne Visser op anonieme wijze geanalyseerd en verwerkt in een intern tussenrapport ('Ontwikkeling van een welzijnsmonitor voor de paardenhouderij'). Met de oplevering van dit rapport is de eerste fase afgesloten.

"We weten nu wat en hoe we moeten meten. Onderzoekers van Wageningen UR Livestock Research gaan nu, samen met deskundigen uit de sector paardenhouderij, wetenschappers en maatschappelijke organisaties als de Dierenbescherming de tweede fase in," aldus Ruud Puijsten.

In deze tweede fase is het zaak de berg aan meetgegevens op waarde te schatten en in een score-systeem vast te leggen. Aan de welzijnskenmerken wordt een kwalitatieve weging verbonden. Daarnaast worden ook kenmerken van het weideseizoen en bij particuliere paardenhouders meegenomen. Hiermee wordt het voor een paardenhouder inzichtelijk waar verbeteringen op zijn bedrijf nodig of mogelijk zijn. Puijsten: "Dat is overigens nog een ingewikkelde klus, waarvoor op de computer rekenmodellen moeten worden gebouwd om de kenmerken op een juiste manier in te kunnen wegen en zo tot een betrouwbare eindscore te komen."

Ze verwacht dat de tweede fase einde dit jaar kan worden afgerond. "We hopen dat er dan een praktijkrijpe monitor ligt. Daarna start EL&I, samen met de sector een pilot waarbij op ongeveer 75 bedrijven de welzijnsmonitor wordt uitgevoerd. Ook in de toekomst zal het nog nodig zijn om de monitor bij te stellen als er nieuwe kennis is of als omstandigheden in de paardenhouderij veranderen."

Voor het kunnen uitvoeren van de monitor is een training nodig die acht tot negen dagen gaat duren. Het meetinstrument is niet alleen op bedrijfsniveau een uitstekend hulpmiddel, maar kan in principe ook landelijk de vooruitgang in het dierenwelzijn volgen, mits de resultaten in een rapportagesysteem worden bijgehouden. ●

➤ Ruud Puijsten, voorzitter van de stuurgroep Welzijnsmonitor Paard.

Twaalf richtlijnen voor paardenwelzijn

Nog meer voortgangsnieuws over paardenwelzijn: de Dierenbescherming is niet ontevreden over de plannen die de Sectorraad Paarden (SRP) heeft om het welzijn van paarden in Nederland te verbeteren. Staatssecretaris van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie Henk Bleker, gaf de paardensector opdracht om vóór 1 mei 2011 met een welzijnsplan te komen. Met de 'Twaalf richtlijnen voor paardenwelzijn' heeft de SRP hieraan voldaan.

De richtlijnen gaan onder andere over adequate voeding, voldoende beweging, lichthoeveelheid in de stallen, eisen aan stallen en weide en preventie en behandeling tegen ziekten en aandoeningen.

De Dierenbescherming laat weten zich in grote lijnen in het plan van de SRP te kunnen vinden. Dit blijkt uit een reactie van de Dierenbescherming op het plan van de SRP in een brief die verzonden is op 3 mei aan staatssecretaris Bleker. De Dierenbescherming legde vorig jaar haar ideeën rond paardenwelzijn vast in een eigen Paardenbesluit. De twaalf richtlijnen van de Sectorraad Paarden zijn hierop geïnspireerd.

SRP voorzitter Piet Jansen: "Het zijn praktisch uitvoerbare maatregelen, waar paardenhouders in de praktijk mee kunnen werken. Het is wel goed om

hierbij op te merken dat er verschillen zijn tussen de diverse maatregelen als het gaat om (de mogelijkheid van) handhaving. In een aantal gevallen kan het een verplichting of verbod worden, zoals het verbod op prikkeldraad en de minimale oppervlakte van de box. Bij andere regels gaat het meer om het uitspreken van een intentie. We willen dat stimuleren, zoals ruim voldoende beweging per dag. Er zit dus ook duidelijk een stuk ambitie in de basisregels. Het is goed om te zien dat wij als Sectorraad Paarden steeds meer op één lijn komen met maatschappelijke organisaties zoals de Dierenbescherming. Het is nu wel zaak dat de deelnemende organisaties er op toezien, dat hun leden zich ook aan de richtlijnen houden. De verdere uitwerking en beschrijving van de implementatie vindt plaats tussen nu en 1 september aanstaande.

➤ SRP voorzitter Piet Jansen

De werkgroep die de basisregels heeft opgesteld is hiermee al aan de slag. Een belangrijk punt daarbij is ook dat de regels onder de aandacht moeten komen van paardenhouders die niet zijn aangesloten bij een organisatie."

Een aantal belangrijke onderdelen die de SRP heeft overgenomen uit het Paardenbesluit van de Dierenbescherming zijn:

- voldoende beweging buiten de box;
- een minimale boxmaat;
- een verbod op gebruik van stands;
- schuilgelegenheid voor paarden die buiten verblijven;
- vrije toegang tot schoon drinkwater;
- minimale frequentie van het geven van voldoende ruwvoer;
- minimale lichtintensiteit;
- verbod op prikkeldraad;
- minimale speenleeftijd, met een voorgeschreven methode van spenen;
- opfok van veulens gebeurt in groepen;
- verbod op het verwijderen van tastharen en haren uit de oren;
- beslaan en bekappen moet gebeuren door een erkende hoefsmid;
- alleen een erkende gebitsverzorger mag een paard behandelen;
- APK voor trailers;
- verbod op het deelnemen van gecoupeerde paarden aan wedstrijden, tentoonstellingen, keuringen e.d.

De Dierenbescherming vindt wel, dat er nog een verbod moet komen op solitaire huisvesting.

Gids van goede praktijken

In een brief aan de Tweede Kamer schrijft staatssecretaris Henk Bleker tevreden te zijn met de twaalf richtlijnen voor paardenhouders. "Hiermee zijn wederom stappen gezet in de verbetering van het paardenwelzijn."

De richtlijnen vormen naar zijn mening een goede basis voor de ontwikkeling van een Gids van goede praktijken. De ervaringen en resultaten van de Welzijnsmonitor Paard en ook de twaalf richtlijnen voor paardenwelzijn zullen bijdragen aan de verfijning van deze Gids van goede praktijken.

Colofon

Deze special is een eenmalige uitgave van de Stuurgroep Welzijnsmonitor Paard. Reageren kan door een mail te sturen naar mev. Ruud Pruijsten, rpruijsten@lbtb.nl.

Roermond, juli 2011

➤ www.shdgrafimedia.nl

➤ De hoefsmid aan het werk

